

**Bolyai János Általános Iskola
Tatabánya**

**PEDAGÓGIAI PROGRAM
KIEGÉSZÍTÉSE**

Bolyai János Általános Iskola

KÉSZÜLT: TATABÁNYA, 2007. SZEPTEMBER HÓ

„Együtt egymásért ”

**TATABÁNYAI
BOLYAI JÁNOS ÁLTALÁNOS
ISKOLA**

**NEVELÉSI PROGRAM
KIEGÉSZÍTÉSE**

BOLYAI JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA

SZAKRENDSZERŰ, NEM SZAKRENDSZERŰ OKTATÁS 2007

Készítés dátuma:	2007.szeptember 12.
Az alkalmazotti közösség jóváhagyásának dátuma:	2007. szeptember 12
A fenntartóhoz történt benyújtás dátuma:	2007. szeptember 28.
A képviselőtestületi jóváhagyás ideje:	2007.
A hatályba lépés ideje:	2007.

Ez a dokumentum a sorszámú példány, tulajdonosa/őrzési helye:.....

Kovács Zoltánné
igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
1. A nem szakrendszerű oktatás eljárás módja.....	6
1.1. Célok	6
1.2. Nem szakrendszerű oktatás az iskolánkban	7
1.3. A mérések szerepe.....	8
1.4. Kiemelt fejlesztési irányok, készség - képességterületek.....	8
1.4.1. Alapkészségek.....	8
1.4.2. Olvasáskészség.....	9
1.4.3. Íráskészség	9
1.4.4. Elemi számolási készség	9
1.4.5. Elemi rendszerező képesség.....	10
1.5. Oktatásszervezés	10
2. Javaslatok a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz	11
3. Javaslatok matematika tantárgyhoz.....	12
3.1. Szövegértelmezési feladatok matematika órán (4. – 6. osztály)	13
4. A személyiség tanulmányozásának módszerei	14
4.1. A tanuló személyiségéről készült pedagógiai jellemzés	14
4.2. A diagnosztikus értékelés.....	15
4.3. A családi, környezeti tényezők.....	15
5. Tanulási módszerek, stratégiák, stílusok.....	16
5.1 Tanulási módszerek.....	16
5.2. Tanulási technikák.....	17
5.3. Tanulási stratégiák.....	17
5.4. Tanulási szokások	18
5.5. Legfontosabb tanulási stílusok	18
6. A projektmódszer	19

BEVEZETÉS

Kt. 121. § (1) bek. 34. pontja

Szakrendszerű oktatás: ha az egyes tantárgyakat, műveltségi területeket, tantárgyi modulokat (a továbbiakban együtt: tantárgy) több, az egyes tantárgyak oktatására jogosító megfelelő végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező pedagógus tanítja; a nem szakrendszerű az oktatásban a Nemzeti alaptantervben meghatározott kulcskompetenciák fejlesztése folyik.

Kt. 8.§ (3) bek.

Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza az első évfolyamon kezdődik, és a nyolcadik évfolyam végéig tart. Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza, négy részre tagolódik, melyek a következők:

- a) Az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető,
- b) A harmadik évfolyamon kezdődő és a negyedik évfolyam végéig tartó kezdő,
- c) Az ötödik évfolyamon kezdődő és a hatodik évfolyam végéig tartó alapozó, a hetedik évfolyamon kezdődő, és a nyolcadik évfolyam végéig tartó fejlesztő szakasz.

133.§ (1)

Az ötödik évfolyamon **első ízben a 2008/2009. tanévben** kell megszervezni az oktatást. Ehhez általános iskolának a helyi tantervüket 2007. szeptember 30-ig szükség szerint át kell dolgozni és megküldeni jóváhagyás céljából a fenntartónak. A helyi tanterv jóváhagyásához szakértő igénybevételére nincs szükség.

A pedagógusok foglalkoztatását meghatározó előírások:

17.§ (8)

Nem szakrendszerű oktatásban a tanár akkor taníthat, ha legalább százhusz órás pedagógus-továbbképzés vagy szakirányú továbbképzés keretében történő felkészülés keretében elsajátította a hat-tizenkét éves korosztály életkori sajátosságaihoz illeszkedő, pedagógiai, pszichológiai ismereteket és az eredményes felkészítéshez szükséges módszereket. E rendelkezéseket alkalmazni kell a szakkollégiumi végzettséggel nem rendelkező tanítóra is azzal az eltéréssel, hogy a felkészülés során a tizenegy-tizenkettő éves korosztály neveléséhez-oktatásához szükséges ismereteket sajátítsa el.

128.§ (19)

A 2008/2009 – 2010/2011. tanítási évben az ötödik-hatodik évfolyamon a nem szakrendszerű oktatás megszervezhető oly módon is, hogy az e célra felhasznált idő csak az összes kötelező óra húsz százalékát éri el.

128.§ (20)

A 2012/2013. tanítási év végéig az ötödik-hatodik évfolyamon, továbbá emelt szintű oktatás esetén az e törvény 17. §-a (1) bekezdésének b) pontja szerint az első-negyedik évfolyamon, a nem szakrendszerű oktatásban pedagógus munkakört tölthet be az a tanár, aki 2004. szeptember 1-jéig, legalább öt év gyakorlatot szerzett az első-negyedik évfolyamon.

1. A nem szakrendszerű oktatás eljárás módja

1.1. Célok

- Az általános iskola 5-6. évfolyamain a tanítói (alsó tagozatos, nem szakrendszerű) tanulásszervezés időt és teret nyerjen, valamint a tanári (felső tagozatos, szakrendszerű) és a tanítói tanulásszervezés keveredhessen akár osztályonként is eltérő mértékben, ahogy azt a kt. 8.§ (3)-ban meghatározott időkeretek is szabályozzák.
- A tanulókat az alapozó szakaszban, kevesebb tananyagon, olyan differenciált, kompetencia alapú képzésben kell részesíteni, amely hatékonyan növeli az iskolai alapozó feladatot.
- A tanulók tanulási technikáinak megerősítése – segíti az alapkészségek továbbfejlődését.
- Az alapozó szakasz fennmaradó idejében, és a fejlesztő szakasz szakrendszerű oktatásának keretében megvalósuló ismeretében megvalósuló ismeretek elsajátítását erősítik a kommunikációs képességek, a szövegértés, az olvasás, íráskészség, a matematikai, problémamegoldó gondolkodás, amely a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével történik.
- A tanulóknak erősödik a motiváltsága, és sikerélményhez jutnak.
- A képességfejlesztés valamennyi tanulója egységes kell, hogy legyen, azonban figyelembe kell venni az egyéni képességeket, az elért készségi szinteket, amely alapvetően differenciált csoport és páros munkában illetve egyéni fejlesztés keretében valósul meg.

Pedagógiai programunk 4. fejezete a következőkben leírtakkal egészül ki.

1.2. Nem szakrendszerű oktatás az iskolánkban

- 2007. szeptember 30-ig, elkészítjük helyi tantervünk átdolgozását és jóváhagyásra – szakértői igénybevétel nélkül – megküldjük a fenntartónak.
- Az oktatást első ízben, ötödik évfolyamon a 2008/2009. tanévben kell megszerveznünk.
- A nem szakrendszerű oktatás ötödik, hatodik évfolyamra terjed ki, felmenő rendszerben.
- A tanórák (kötelező és választható) 25-50%-ában, a nevelőtestület, tanév eleji, alakuló értekezletén történő döntése alapján határozattal állapítják meg az adott tanév idő és órakeretét.
- Időkeret: A nem szakrendszerű képzés megvalósulhat: napi 1-2 óra, heti egy teljes nap, havi egy tanítási hét formákban.
- A nem szakrendszerű oktatást, a törvény előírásainak megfelelő képzettségű tanítók és tanárok végzik. A folyamatos, továbbképzésre történő pedagógus beiskolázásról gondoskodni kell. Jelenleg az alábbi műveltségi területeken rendelkezünk megfelelő képzettségű tanítókkal: matematika, magyar nyelv, angol nyelv, természetismeret, informatika, rajz, ének-zene, testnevelés. (Alapozó szakaszon nem szakrendszerű oktatást az végezhet, aki tanító, érvényes szakképesítéssel az adott műveltségi területen, vagy szaktanár, de rendelkezik tanítói végzettséggel is. Szaktanár: 2004. szeptember 1-ig öt év szakmai gyakorlatot szerzett 1 – 4 évfolyamon.
- A nem szakrendszerű oktatást iskolánkban úgy kell megszervezni, hogy érvényesüljön a feladatellátás mellett az azonos terhelés elve.
- Szükség szerint a mérések illetve a tantárgyfelosztás alapján dönti el a nevelőtestület, hogy mely tantárgyak hány órájában történik a nem szakrendszerű oktatás.
- Az éves tanmenetekben – figyelembe véve a helyi tantervet – meg kell határozni azt a minimumkövetelményekhez szükséges, szakrendszerű oktatásban folyó oktatási tananyagot, amely az alapkészségeket és a kompetenciaterületeket fejleszti.
- Eszközrendszer: Figyelembe véve a tankönyvválasztási eljárásrendben megfogalmazottakat, az alapozó szakaszban olyan tankönyveket kell választani, amely a célokat és az alapelveket szolgálják. Az eszközök közül a differenciált tanórai munkát, és az alapkészségek fejlesztését segítőköt kell beszerezni.

1.3. A mérések szerepe

- A bevezető és kezdő szakaszban a tanító folyamatosan figyelemmel kíséri a tanulók alapkészségének fejlődését. Megállapítja a hiányosságokat, amelyek kompenzálását egyéni fejlesztési ütemben teszi.
- 4. évfolyamban ez kimeneti, az 5. évfolyam vonatkozásában bemeneti mérés funkciót tölti be. Ez a mérés támpontul szolgál az alapkészségek fejlesztése mértékének és módjának meghatározásához.
- Az országos mérések iskolai adatai, mint a fejlesztések alátámasztásának eszközei az iskolai diákoknak a 4. évfolyamos országos mérésben is vizsgált készségeinek a kiépülését, azoknak mértékét, összetevőinek arányait az országos eredmények alapján meghatározott elsajátítási szintekhez viszonyították. A 2006-ban végzett felmérés értékelése alkalmas arra is, hogy az iskolák az országos átlagokhoz viszonyítsák saját teljesítményüket. A százalékos eloszlás a vizsgált csoport fejlesztésének feladataira utal. Például azoknak a tanulóknak, akiknek az olvasáskészsége még előkészítő szinten van, problémáik vannak egyes betűk felismerésével, összeolvasásával. A kezdő és a haladó szintet elért tanulóknak sem megfelelő az olvasáskészsége, nem képesek az olvasás eszközszerű használatára. A befejező szintet elérők már közel jutottak az optimális szinthez, az alapszókincs legalább 90 százalékát ismerik, illetve gyakorlott olvasóvá fejlődtek. A mérőeszközök későbbi alkalmazása során a tanulók adatainak ismeretében megtervezhetők a személyre szabott fejlesztés feladatai is.

1.4. Kiemelt fejlesztési irányok, készség - képességterületek

1.4.1. Alapkészségek

Alapkészségek:

- olvasáskészség,
- íráskészség,
- elemi számolási készség,
- elemi rendszerező képesség,
- elemi kombinatív képesség.

A 4. évfolyamos tanulók teljes körében végzett 2006. évi országos felmérés azt mutatja meg hol tartottak a 4. évfolyam végén az iskolában oktatott tanulók az optimális használhatóság kritériumához képest. Megtudhatjuk, hogy az adott értékelés pillanatában hol tartottak a vizsgált osztályok, illetve az iskola egésze, továbbá hogy a közoktatási rendszer többi szereplőjéhez képest melyek a szignifikáns eltérések. Fontos az is, hogy megtudhattuk, mekkora utat kell még bejárni az optimális használhatóság kritériumának eléréséig.

1.4.2. Olvasáskészség

Az olvasáskészség, vagyis a szövegértő, élményszerző olvasás kritikus feltétele az optimálisan fejlett, optimális használhatóságú olvasáskészség (olvasástechnika). Amíg a betűző olvasáskészséget nem tudjuk gyakorlott olvasáskészséggé fejleszteni, addig az olvasásképeség, a szövegértés továbbra sem sajátítható el.

1.4.3. Íráskészség

Az íráskészség a kézírással működő írásbeli kifejezés, közlés kritikus feltétele, amely a tevékeny iskolai tanulás ma még nélkülözhetetlen eszköze. Gyakorlottság szerint kétféle íráskészség létezik: rajzoló és kiírt íráskészség. A jól működő rajzoló íráskészséggel a nyelv milliónyi szavának bármelyikét le tudjuk írni. Ez a fajta íráskészség azonban csak nagyon lassú, a betűk rajzolására koncentráló írást tesz lehetővé, gyakorlati célra használhatatlan. Mivel a 4-5. évfolyamon már használni kellene az íráskészséget, gyakorlatlansága miatt alig olvashatóvá esik szét. Ebből a problémából kiindulva célszerű lenne az iskolánkban az 5., 6. évfolyamokon több gondot fordítani a kiírt íráskészség kifejlesztésére is.

1.4.4. Elemi számolási készség

Az elemi számolási készség összefoglaló megnevezés alatt a számírás készségét, a mértékegység-váltás és a négy alapművelet 100-as számkörbeli készségeit értelmezzük. A felmérés eredményei lehetővé teszik az elemi számolási készség elsajátítási szintjének (kiegűlésének, vagyis az összetevők elsajátításának) értékelését a 4. évfolyam végén a

készség kiépülési kritériumához, valamint a közoktatás évfolyamain megvalósuló fejlődési folyamathoz viszonyítva. Belátható, hogy ezeknek az elemi készségeknek az optimális kiépülése és optimális gyakorlottsága nélkül bizonytalan alapokra épül a matematika tanítása, a kutatások pedig azt mutatják, hogy ebben az életkorban az elemi számolási készség fejlettsége szorosan összefügg az intelligencia fejlettségével. Vagyis ezeknek az elemi készségeknek az optimális szintű elsajátítása kulcsfontosságú feladat. Ennek az a feltétele, hogy ismerjük az optimális elsajátítás kritériumait és az azokhoz viszonyítva elért szinteket. Ezek az adatok a 4. évfolyamos országos mérés iskolai jelentéseiből kinyerhetők.

1.4.5. Elemi rendszerező képesség

Az elemi rendszerező képesség, (a Piaget-féle gondolkodási műveletrendszer írásbeli szintjét) az elemi kombinatív képesség (annak elemi írásbeli szintje) iskolai adatai szintén segíthetik az iskolai fejlesztőmunka irányainak kijelölését az egyes tanulók vonatkozásban.

1.5. Oktatásszervezés

Az 5-6. évfolyamos nem szakrendszerű oktatásszervezés során kiemelt figyelmet fordítani az alábbiakra:

- az önálló tanulás, a jegyzetelési technikák tanítására 10-12 éves korban,
- az információszerzés-, és feldolgozás (forrásból tájékozódás, szelektálás, rendszerezés, felhasználás, új kontextusban alkalmazás) képességének fejlesztésére,
- a kommunikációs képességek (pl: műfajok ismerete, értése, nyelvhelyessége, helyesírása, alkotása hétköznapi helyzetekben) erősítésére,
- a szociális kompetenciák fejlesztésére,
- a térbeli, időbeli, mennyiségi viszonyokban való pontosabb tájékozódásra,
- az 5. és 6. évfolyamokon kialakítandó tanulásszervezés során a módszertani kultúra, azon belül a "tanítói" és a "tanári" módszerek aránya fontos kérdés, mely szakszerűen csak a helyi viszonyok ismeretében oldható meg. E tekintetben is fontos figyelembe venni az iskolai munkaközösségek véleményét.

2. Javaslatok a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz

Hétköznapi helyzetekben a negyedik osztály végén képes a gyermek adekvát megnyilvánulásokra: köszönés, megszólítás, kérdés, kérés, társalgás, tájékoztatás. Spontán helyzetben köszön, ismeretlen szituációban megszólít, kér és tájékoztat. A társalgásban kérdez, kapcsolódik a mások által elmondottakhoz. Dramatikus játékokban megfelelő beléptetéssel, a közönség által jól hallhatóan, a mondattípusoknak megfelelő intonációval mondja szövegét. Különbséget tud tenni - a gyakran megfigyelt - közlési stílusok és kifejezésmódok között. Megért egyszerű metakommunikációs jelzéseket. Tisztában van a szavak jelentéshordozó szerepével, toldalékolásával, a mondat- és a szövegalkotás elemi szabályaival, a beszélői szándék kifejezésének módjával, illetve annak megértésével. Az életkorának megfelelő egy oldalnyi szöveget néma olvasás útján megérti és saját olvasata szerint, értelmezi azt. A szövegben egyszerű összefüggéseket felismer, a fontos információkat kiemeli. Ismert tartalmú szövegről felkészülés után képes emlékezetből tömörített összegzést adni. Az olvasottakról véleményt nyilvánít. Rövid szöveget nyomtatott és folyóírással mások számára jól olvashatóan, betűkihagyás és betűcsere nélkül képes írni. Adott vagy választott témáról egy - másfél oldal terjedelmű, értelmes összefüggő szöveget tud leírni. Jelzi a szó- és mondathatárokat. A mondatvégi írásjelek közül megfelelően használja a pontot és a kérdőjelet.

Begyakorolt szókészletben helyesen jelöli:

- a magán és mássalhangzók időtartamát,
- a tulajdonnevek kezdőbetűjét,
- a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokat,
- a "j" hangot,
- helyesen írja az igekötős igék gyakori eseteit.
- hibátlanul választja el az egyszerű szavakat.

A 4. évfolyamon végzett diagnosztikus felmérés alapján célszerű kiemelni és differenciált fejlesztéssel gondoskodni a felzárkóztatásra szoruló gyermekekről. Ebben az esetben mindjárt év elején tömbösíthető a kt. alapján kialakított nem szakrendszerű órakeretben a lehetséges óraszám.

3. Javaslatok matematika tantárgyhoz

Matematikából a kezdő szakasz feladata az alapvető matematikai ismeretek elsajátítása, a problémamentes továbbhaladás biztosítása az oktatás keretében. Az alapozás a matematika kiemelt témaköreiben az ismeretek koncentrikus és spirális bővülését segíti elő. Ezért kiemelten indokolt kezelni kezeljük azokat a tanítási tartalmakat, amelyekre a következő iskolaszakasz tananyaga épül:

- a természetes szám fogalmát gazdag tartalommal indokolt kiépíteni a tízezres számkörben,
- indokolt segíteni a biztonságos eligazodást a tízes számrendszerben,
- indokolt kidolgozni és fejleszteni a biztonságos szám- és műveletfogalomra épülő számolási készségeket,
- formálni kell a sík- és térbeli tájékozódási képességet,
- alakzatok megismerésével, formai és mennyiségi tulajdonságok felismerésével, egyszerű transzformációkkal kell alakítani a geometriai szemléletet,
- tapasztalati függvények és sorozatok vizsgálatával, ábrázolásával segíteni indokolt a problémátást, a probléma-megoldási képesség fejlődését,
- valószínűség számítását fejlesztő játékokkal, megfigyelésekkel, kísérletekkel a valószínűségi szemléletet indokolt lehet megalapozni,
- konkrét szituációkkal, példákkal indokolt alakítani a tanulók szemléletét a valóság és a matematikai modell kapcsolatáról.

Az ötödik évfolyamon a természetes számok témakörében nagyon fontos továbbá feltárni a számfogalombeli hiányosságokat (a számok alakja, összehasonlítása, kerekítése, ábrázolása számegyenesen). A műveletvégzés szintjét, a méréseket és mértékváltásokat (idő, tömeg, hosszúság, űrtartalom). A hiányok pótlására a tanév első hónapjaiban feltétlenül szükség lehet, hogy a számkör bővítésére és műveletek tulajdonságainak tudatosítására sor kerülhessen.

3.1. Szövegértelmezési feladatok matematika órán (4. – 6. osztály)

Szövegértelmezés

- Adatgyűjtés (szükséges adatok kigyűjtése, felesleges adatok kiválasztása - indoklás megfogalmazása).
- Adatok közötti kapcsolatok értelmezése.
- Kérdés megfogalmazása - Mit keresünk? Kérdezz rá másféleképpen! (kérdéskultúra fejlesztése).
- Megoldási terv készítése, új megoldás keresése - Vázlatkészítés, Tervrajz készítés - becslés (a becsült érték valós?).
- Ellenőrzés (a becsült érték összevetése a kapott eredménnyel - igaz állítások megfogalmazása).
- Válasz megfogalmazása (a feltett kérdésre kaptunk feleletet?)

Szövegértelmezési hibák kiküszöbölése

- Utasítások értelmezése, új utasítások megfogalmazása - szövegösszefüggések értelmezése.

Hibás szöveg javítása

- Megadott alternatívák, lehetőségek szerint - egyéni megoldások szerint.
- Matematikai játékok szabályainak megfogalmazása, értelmezése, kifejezése más szavakkal.
- Kizáró tényező megfogalmazása.
- Szabályok felidézése kérdések megfogalmazásával.

Kirakások értelmezése, mondatba foglalása

- Eseménysorok, rajzok, képek, ábrák értelmezése, mondatba foglalása.
- Kérdések megfogalmazása:
 - képről, rajzról
 - ábráról, grafikonról - szövegről
- Mérési gyakorlatok értelmezése (Mit mérünk, mivel mérünk, minek, hogyan mérünk?).

- Mértékegységek meghatározása, nagysági relációk megfogalmazása.
- Helyes következtetések megfogalmazása.
- Igaz - hamis állítások megfogalmazása.

4. A személyiség tanulmányozásának módszerei

4.1. A tanuló személyiségéről készült pedagógiai jellemzés

Alapvető módszer a **megfigyelés**; bár ma már lehetőségünk van más objektív eljárásokkal is kiegészíteni megfigyelési eredményeinket. Megfigyelhetjük a tanuló viselkedését a tanítási órákon, szünetekben, órán kívüli foglalkozásokon társas viselkedését. Megfigyelésünknek rendszeresnek, pontosan körvonalazottnak és jól rögzíthetőnek kell lennie.

A megfigyelés és kísérlet között átmenetet képez a **pedagógiai helyzetteremtés**; amikor a megfigyelendő jelenséget, véleménynyilvánítást, állásfoglalást kiváltó szituációt mi hozzuk létre. (Vitaalkalmak, esetleges konfliktusos szituációk elemzése, stb.)

A **kísérleti megközelítés** főként a megismerési folyamatban szerepet játszó mentális képességeknél eredményes (figyelemkoncentráció, fáradékonyság vizsgálata, próbatanulás, elméleti és gyakorlati problémák megoldásának vizsgálata speciális kísérleti eljárásokkal).

Az **explorációs módszerek** (kikérdezés, irányított beszélgetés) egyaránt alkalmasak a gyermek személyiségének és környezetének tanulmányozására. A kikérdezett és kérdező személyes kapcsolatából bizalom, együttérzés fakadhat, amely elősegítheti az őszinte megnyilatkozást, a szóban forgó problémák mélyreható elemzését. Élhetünk ezzel a módszerrel a gyermek előtörténetét tanulmányozva, családlátogatások során, környezettanulmány alkalmával vagy a gyermekkel való négy szemközti beszélgetéskor.

A **beszélgetésbe** a spontán közlésektől a tudatosan irányított beszélgetésen keresztül a véleménycseréig minden beletartozik. Formája lehet egyéni vagy csoportos. Előnye a közvetlenség.

Az explorációs módszerírás formái igen sokfélék: kérdőíves anketmódszer, tematikus dolgozatok, kívánságlisták, érzélemforrások leírása, szociometriai felmérések. Előnyük, hogy csoportosan végezhetők, rövid idő alatt bő információt adnak. A módszer főként adatgyűjtésre, kiinduló tájékozódásra alkalmas.

A tanuló tevékenységének értékelése a legkézenfekvőbb eljárás a pedagógus számára, s egyben a legbiztosabb közelítési mód is: ide sorolható minden iskolai feladat, írásbeli dolgozatok, házi feladatok, szakköri munkák, pályázati munkák stb. A sokoldalú megismerési eljárások eredményeként rajzolódik ki a személyiség jellemző körvonala.

4.2. A diagnosztikus értékelés

A tanulók sajátosságairól diagnosztikus értékeléssel is lehet tájékozódni. A diagnosztikus értékelés, tájékozódás, annak érdekében, hogy a pedagógiai folyamat lépései a valóság ismeretében reálisan megtervezhetők legyenek. A pedagógiai közgondolkodásban ez egyenértékű a tanuló előzetes ismereteinek feltárásával, ám a diagnosztikus értékelés ennél többet jelent - nem csak az előzetes tudásszint, hanem az egyéni sajátosságok ismeretét is.

Tanulói sajátosságok - tekintettel a változatos tanulástervezés feltételeire:

- a tanuló tudása,
- a tanuló aktivitása,
- fejlettség az egyéni munkavégzés terén,
- fejlettség az együttműködés tekintetében,
- a tanuló társas helyzetének jellemzői.

4.3. A családi, környezeti tényezők

Az otthoni tanulási környezet legfontosabb tényezői a következők.

- Családi légkör

A légkör meghatározó eleme, hogy a szülők mennyire támogatják, valamint az, hogy mennyire irányítják (segítik, kontrollálják) gyermeküket. A légkör összefüggésben van a család nevelési gyakorlatával, a nevelési stílusával. Ez a viszonyulás gyakran előrevetíti a gyermek teljesítményét, viszonyulását a tanuláshoz.

- Szülői bevontság

Az eredményesség nagyon fontos tényezője, hogy az iskola és a szülők milyen mértékben képesek együttműködni, mennyire alakul ki partneri viszony. Ehhez elengedhetetlen a szülők bevonása, a közös felelősségvállalás, az állandó információcsere (szülői értekezlet, fogadónap stb.), továbbá az aktív részvétel a különböző tevékenységekben.

- Szülők társadalmi helyzete

A szülők iskolai végzettsége, foglalkozása, jövedelmi viszonyai jelentősen befolyásolják a tanulás eredményességét. Az iskolai végzettségnek nagyobb a jelentősége, mint az anyagi helyzetnek. Ezek a tényezők általában meghatározzák a család életvitelét, értékrendjét, a nyelvi szocializációt. A kutatások szerint a nyelvhasználat szintje hat a tanulás eredményességére.

- A család szerkezete

A hagyományos kétszülős családmódel felbomlóban van. Jelentős mértékben megnőtt azoknak a családoknak a száma, ahol az egyik szülő egyedül vagy második házasságban, élettársi viszonyban neveli gyermekét. A szülő végleges, vagy a munkahelyi elfoglaltság miatti időszakos távolléte egy kényszer szülte gyermeki önállóságot feltételez, amely negatívan hathat a tanulási teljesítményre is.

- Tárgyi környezet

Elsősorban a nyugodt helyet jelenti. Például külön szobát vagy tanulószarkot, saját íróasztalt, valamint a tanuláshoz szükséges eszközrendszer meglétét. A tanulás helyén fontosak a megfelelő hőmérsékleti és fényviszonyok.

5. Tanulási módszerek, stratégiák, stílusok

5.1 Tanulási módszerek

A tanuló által alkalmazott ismétlődő, célszerűen megválasztott vagy spontán módon szerveződő eljárások együttese. A tudáshoz vezető egyéni út, a különböző tanulási technikák alkalmazásából áll. Meghatározó jegye az automatizáltság, megválasztásában többnyire a tudatosság, tervszerűség dominál. A módszer része a stratégiának. Kiválasztásukat befolyásolja a tanuló értelmi fejlettsége, a tanulás célja, a megtanulandó anyag és a tanulási környezet feltételei. A tanulás eredményessége nagyban függ a helyes, megfelelő módszer kiválasztásától, mely pedig a tanuló nagyfokú önállóságát feltételezi akkor is, ha segítségre, instrukcióra, javaslatokra van szüksége.

- Ismétlés

Az egyik leggyakrabban használt módszer az ismétlés, mely egyben fontos tanulási törvény is. Két változata a bevéső, mely az információk újbóli feldolgozását jelenti,

valamint a felidéző ismétlés, amely esetében nincs szükség az eredeti információkra.

- **Memorizálás**

Bizonyos tananyagrészek többszöri ismétléssel való megtanulása úgy, hogy a tanultak felidézhetőek legyenek. Segítségével fejleszthető az emlékezőképesség, ami az intelligencia egyik fontos tényezője.

- **Rendszerezés**

Segít a tanulásban, ha az anyag belső kapcsolatrendszerében az összetartozó dolgokat csoportosítjuk, közöttük megállapítjuk a hierarchikus viszonyokat. Az ismétlő rendszerezésre akkor van szükség, ha a tanulás a tanultakat rendszerbe akarja illeszteni. Ez egyben rögzítést is jelent.

- **Az értelmes tanulás egyik kritériuma, hogy a tanuló az új ismereteket mennyire tudja beilleszteni a meglévő tudás rendszerébe, tud-e kapcsolatokat teremteni az előző és az új tudás között. A tanulás akkor eredményes, ha a kapcsolatképzés nem a felületes hasonlóságokra épül, hanem a dolgok jelentésére.**

5.2. Tanulási technikák

- Szöveg hangos olvasása,
- néma olvasás,
- az olvasott szöveg elmondása emlékezet alapján,
- áttekintés,
- ismeretlen szavak meghatározása – Kulcsfogalmak.

5.3. Tanulási stratégiák

A tanulási stratégia a tanulásra vonatkozó tervek, elhatározások rendszere, amelyek meghatározott célokra irányulnak, és amelyekre bizonyos tartósság jellemző. Magukban foglalják az információgyűjtést, az információk feldolgozását, tárolását és szükség szerinti előhívását.

A módszerek részelemei a stratégiának. A szoros összefüggés ellenére elhatárolandók a tanulási stílusoktól is. A tanulást egyéni sajátosságok, feltételek határozzák meg, így az arra vonatkozó terv, a stratégia is egyéni. Ezért nincsenek általános, mindenkire vonatkozó stratégiák.

5.4. Tanulási szokások

A tanulási szokások: a feltételes reflexek kiépülésén alapuló, az egyénre viszonylagos állandósággal jellemző tanulási sajátosságok összessége. Leginkább azokra a szakaszokra jellemző, melyekben az önállóság dominál. Lehetnek olyan szokások, amelyek eredményesebbé teszik a tanulást, mások viszont inkább hátráltatják. Ez utóbbira példa, a mechanikus tanulás szokássá válása. A kutatások szerint az eredménytelenség egyik legfontosabb oka a tanulási szokások alacsony szintje.

5.5. Legfontosabb tanulási stílusok

- **Hallás után tanulók:**
Leghatékonyabban szóbeli instrukciók, olvasás, élő előadások, beszélgetések, szóbeli beszámolók, beszédek, zene, dráma segítségével tanulnak. Szavakban, nyelvben emlékeznek, könnyedén memorizálnak, jól beszélnek.
- **Vizuális tanulók:**
A képek, színek, ábrák segítik őket a tanulásban. Látva, megfigyelve tanulnak, és kifejezetten jól tudnak emlékezni vizuális részletekre.
- **Tapintó-kinesztetikus tanulók**
Cselekvés, tapintás, közvetlen tevékenység útján tanulnak a leghatékonyabban. A „babrálva” tanulónak szüksége van arra, hogy a projektekből, gyakorlatokból valamilyen konkrét fizikai tevékenységeken keresztül vegyenek részt. A tanulást célzó tevékenységekben a gyakorlati részvétel, gyakori tapasztalatszerzés lehetőségei elengedhetetlenek eredményes tanulásuk szempontjából.
- **Analitikus tanulók**
Az ismeretanyag feldolgozása során lépésről lépésre haladó feldolgozásból tanul a leghatékonyabban. A részekből építik fel az egészet és feladatmegoldásukban logikusak. Ezen tanulók nyelvi és szóbeli kifejezősége általában igen jó, és a tényekből való építkezés, nézetkialakítás, fogalomalkotás során töprengő, elgondolkodó magatartást mutatnak.
- **Globális tanulók**
Az előbbiekkal ellentétben ők rálátással bírnak az egészre, innen fordulnak a részletek felé. Ezek a tanulók általában művészi hajlamúak, kreatívak, intuitívak. Egyszerre több projekten is képesek dolgozni, nincs időérzésük, szükségük van arra, hogy tevékenységük célját megbeszéljék, és/vagy egy konkrét példán lássák azt.

6. A projektmódszer

A projekt szót a pedagógiában, szűkebb értelemben használjuk, mint a hétköznapi nyelvben. Azokat a tanulásszervezési formákat értjük rajta, amelyek során a tanulók (1) közösen, együttműködve, (2) belső indíttatásból és (3) valamely a tágabb közösség érdekeit szolgáló (4) produktum, termék létrehozása érdekében dolgoznak.

Jellemzői:

- A tanulásnak a személyes tapasztalaton kell alapulnia.
- A tanításnak figyelembe kell vennie a tanulók fejlődési szükségleteit.
- A tanulónak aktívan részt kell vennie saját tanulási folyamatainak alakításában.
- A tanulót a közösség ügyeiben való aktív részvételre, a közösségért felelősséget érző polgárrá kell nevelni.

A projekt csak nagyon ritkán egyeztethető össze az iskola mechanikus időbeosztásával, a tanórák rendszerével. Gyakran átlépi az osztálykereteket, sőt az évfolyamok által megszabott életkori kereteket is. Interdiszciplináris jellegénél fogva áttöri a tantárgyi választóvonalakat. Hagyományos osztályozással nehezen vagy egyáltalán nem értékelhető.